

Knut Anton Mork, Professor emeritus ved NTNU og Handelshøyskolen BI.

Tanker før en årstale

Det beste sentralbanksjefen kan gjøre, er å opplyse oss om hvor kompleks verden er.

En tidligere kollega omtalte i sin tid sentralbanksjefens årstale som en anakronisme. Det er jeg enig i. Nå fører vår nye sentralbanksjef den anakronistiske tradisjonen videre. En anakronisme er noe som hører hjemme i en annen tid. Årstalen hørte hjemme i den perioden da Norges Bank ikke kunne bidra med stort annet enn å snakke fordi mandatet var begrenset til å styre kronekursen. Da kunne det være på sin plass å øse fra bankens kompetanse i en formaningsstale til de folkevalgte, som i Hermod Skånlands oppfordringer til å «stramme inn».

I dag kunne Wolden Bache benytte anledningen til å gi nye pengepolitiske signaler, altså om hvor rentene er på vei, slik hennes amerikanske kollega gjør i sine taler. Slike signaler gir imidlertid Norges Bank regelmessig gjennom pressekonferanser og pengepolitiske rapporter. I likhet med sine forgjengere vil nok Wolden Bache la slike temaer ligge.

Hun kunne følge Skånland og til dels Øystein Olsen ved å si sin hjertens mening om dagens finanspolitikk. Her kunne det saktens være atskillig å ta tak i, alt fra de mye omtalte makroøkonomiske forutsetningene for 2023-budsjettet til masen om kutt for å stagge inflasjonen, og videre til den kuvendinga i revidert budsjett som finansministeren nå har varslet. Det kan saktens være fristende å lese teksten høyt og tydelig til en regjering så tvers gjennom amatørmessig som dagens. Men ut over bifall fra opposisjonen og protester fra sittende statsråder vil slike utfall neppe gi noen egentlige resultater.

Hvis Wolden Bache ønsker å sette varige spor etter seg, tror jeg hun heller bør trekke på all den kompetansen som sitter i organisasjonen hennes til å male et forståelig bilde av den komplekse situasjonen som

verden i dag befinner seg i, hvilke krefter som er i spill og hvordan, hvilke retninger verdensøkonomien kan bevege seg i og hvordan det angår oss. Her er det ingen mangel på muligheter til å skape en smule klarhet midt oppe i de mange påstandene som slenges ut fra ulike hold og interesser. Er det stadig ettervirkningene av pandemien som dominerer verdensøkonomien? Er inflasjonen forbigående, eller blir den kronisk om den ikke stanses nå? Er det etterspørselsstimulans eller problemer på økonomiens tilbudsside som ligger bak? Er det bare prisene på importvarer som stiger her hos til lands? Vil frontfagsmodellen sørge for at pristigningen stanser der? Har kraftkablene skylda? Vil Norges Bank at flere skal miste jobben?

En pedagogisk framstilling av hvordan Norges Bank tolker dette bildet, vil kunne være klargjørende. De har naturligvis ingen patent på sannheten, men da vil vi i alle fall forstå hvordan de tenker.

En slik framstilling vil måtte bygge på den store mengden som fins av relevant, internasjonal forskning. Ikke slik at forskningen gir entydige svar. Det er ikke slik at noen har forstått forskningen og andre ikke, [slik Marcus Hagedorn har forsøkt å gi inntrykk av](#). Så komplisert som virkeligheten er, vil all forskning bare kunne se på deler av virkeligheten. Og bruk av ulike metoder og ulike datautvalg gir sprikende resultater. Først etter mange års innsats langs en rekke fronter er det mulig å destillere en slags konsensus. Og innen den tid vil det typisk ha oppstått nye komplikasjoner som reiser tvil om tidligere forsknings pålitelighet eller relevans.

Alt dette kan sentralbanksjefen bruke talen sin til å opplyse allmennheten om. Og hun kan trekke fram de mange nye, interessante spørsmålsstillingene som nyere pengepolitisk forskning har reist. Som: Hvordan er det egentlig rentene påvirker etterspørselen etter varer og tjenester? Er det ved å påvirke sparing og investering slik lærebøkene sier, eller er det først og fremst gjennom valutakursen, eller gjennom

boligmarkedet ved at økte rente betalinger tvinger boligeiere til å kutte mat- og klesbudsjettet? Hvem rammest hardest av rentehevinger? Er det de som mister jobben eller aksjonærer som taper på at aksjekursene faller? Hva er klimavirkningene? Bør sentralbankene tenke på dem?

Sist, og ikke minst, kan sentralbanksjefen minne oss om de store risikofaktorene som skyldes krefter utenfor markedene. Som krigen i Ukraina som kan utvikle seg til en tredje verdenskrig, som den spente situasjonen mellom USA og Kina, som bråket i den amerikanske Kongressen om det såkalte gjeldstaket. Eller om klimakrisa vil vise seg viktigere enn alt det andre.

Lykke til, Ida!

For ordens skyld: Ida Wolden Bache var forfatterens nærmeste medarbeider i Handelsbanken 2010 – 2013.

Denne kronikken ble først publisert i Dagens Næringsliv:

<https://www.dn.no/okonomi/pengepolitikk/sentralbanksjefens-arstale/okonomi/tanker-for-en-arstale/2-1-1403621>